

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЗІ СПІВДРУЖНІСТЮ НАЦІЙ (1991–2013 рр.)

Розглядається зміна пріоритетів у зовнішній політиці Великої Британії щодо Співдружності націй у цілому, та країн-членів зокрема. Значна увага приділяється аналізу програм консервативного та ліберального урядів та їхніх планів на співпрацю з країнами-членами Співдружності. Досліджується вплив економічного розвитку держав-членів організації на зацікавленість урядів Великої Британії у співпраці з ними, зокрема у військовій сфері. Визначається роль асоціації держав на міжнародній арені та її вплив на міжнародні відносини.

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія, колоніалізм, тероризм, корупція, дипломатичні місії, інвестиції.

Британський уряд Девіда Кемерона з політичних та економічних міркувань проявив високий інтерес до Співдружності і поставив перед собою мету повною мірою розкрити його потенціал. В умовах формування багатополусної системи міжнародних відносин Велика Британія вкрай зацікавлена як у збереженні свого впливу на постімперському просторі, так і в глобальному просуванні ліберально-демократичних цінностей і принципів, а також західних ідеалів і способу життя шляхом використання механізмів Співдружності.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі та перспектив Співдружності у зовнішній політиці Великої Британії з урахуванням тенденцій її розвитку в умовах глобалізації.

Мета визначає завдання дослідження:

- проаналізувати, як змінилися роль і місце Британії в асоціації, а також визначити поточну ступінь взаємодії Лондона з країнами-членами в економічній, військовій, гуманітарній та інших сферах;
- дослідити еволюцію зовнішньої політики Великої Британії у Співдружності й дати оцінку трансформації поглядів Лондона на асоціацію;
- проаналізувати поточні цілі і завдання Великої Британії відносно Співдружності в умовах формування нових центрів сили і глобалізації;
- виявити об'єднуючі чинники, які сприяють збереженню зацікавленості країн-членів в асоціації.

Предметно і комплексно тема зовнішньої політики Великої Британії в Співдружності націй на сучасному етапі українськими вченими, політологами та науковцями практично не вивчається. Проблематика Співдружності націй в зарубіжній науковій літературі має набагато більш високу ступінь вивченості і спрацьованості. При цьому варто зауважити, що окремих робіт, присвячених особливостям політики Великої Британії у відношенні асоціації, представлено значно менше, ніж робіт про саму Співдружність. У першу чергу слід сказати про Філіпа Мерфі [3], Катарін Вест [4], Девіда Хоувелла [6], Джона Веона [11], Кейт Форд та Сандер Катвала [17] та інші.

У 90-х рр. XX ст. британським політичним діячам і аналітикам вдалося впритул підійти до питання доцільності існування Співдружності націй та повернути частково згаслий інтерес до організації. Це сталося з наступних причин: по-перше, новий світовий порядок, який встановився після розпаду біполярної системи міжнародних відносин, вніс значні корективи в діяльність Співдружності й надав новий імпульс її розвитку. Основним завданням організації до кінця “холодної війни” була боротьба з колоніалізмом і расовою нерівністю. Однак, по її закінченню, коли в Східній Європі пройшли “оксамитові революції”, розпався Радянський Союз і принципи демократії та ринкової економіки набули глобального поширення, коли процес західноєвропейської деколонізації фактично був завершений, а проблема апартеїду в ПАР практично вирішена, консервативний британський уряд Джона Мейджора, використав зміни в політичному кліматі світу, проявив максимум ініціативи в тому, щоб Співдружність змінила пріоритетні напрями своєї діяльності і направила всі свої зусилля на поширення й зміцнення ліберально-демократичних принципів, захист прав людини у своїх країнах-членах та лібералізацію ринків, що було зафіксовано в Харарській декларації Співдружності 1991 року [1].

Варто відзначити, що в принципах, сформульованих у Сінгапурській декларації 1971 року, акцент був зроблений на демократії, рівноправності й особистій свободі перед законом у міжнародному контексті, у той час як Харарська декларація торкнулася, головним чином, внутрішньої політики національних держав [2]. Як зазначає Філіп Мерфі: “Співдружність підписалася під декларацією цінностей, складеною британським урядом, де Велика Британія могла відчувати себе комфортно і відігравати конструктивну й істотну роль” [3]. Відповідно, можна зробити висновок, що вирішення проблеми апартеїду і деколонізації, формування нового світового порядку, при якому демократичні принципи і цінності отримали широке визнання, допомогли Британії проявити ініціативу і розгорнути діяльність Співдружності в її інтересах, а також отримати можливість впливу через структури асоціації на внутрішню політику країн-членів.

По-друге, країни Азійсько-Тихоокеанського регіону, включаючи країни-члени Співдружності (Малайзію і Сінгапур) уже з 1980-х рр. демонстрували високі темпи зростання в економіці – між 6 і 9%, у той час як ЄС вдалося досягти лише 2,2% [4, с.14]. На початку 90-х рр. британський консервативний уряд, спираючись на економічні статистичні показники, визнав фундаментальні зміни в балансі економічної потужності світу. Джон Мейджор у 1993 році, виступаючи в Токіо, зробив наступну заяву: “Азія переживає вражаючий економічний ріст. Все це призводить до істотного зрушення в балансі сил світу. Сьогодні в нас є величезна

кількість традиційних зв'язків з країнами Азії, у тому числі історичні, мовні та культурні. Ми сьогодні сповнені рішучості дати Азії нове місце в наших національних пріоритетах" [4, с.15-16]. Таким чином, посилення британської уваги до АТР як з боку політиків, так і бізнес спільноти ще більше підіграло інтерес Лондона до Співдружності з економічної точки зору.

У 1996 році Парламентський комітет з міжнародних справ, головою якого був лорд Девід Хауелл, випустив спеціальну доповідь "Майбутня роль Співдружності" [5]. У доповіді заявлялося, що для Сполученого Королівства "старі зв'язки зі Співдружністю перетворилися на нові економічні можливості". Центральну увагу Комітет приділив потенціалу азіатських і тихоокеанських ринків: "Австралія і Нова Зеландія перетворилися в одні з найдинамічніших економік світу, величезним потенціалом володіє ринок Індії, Малайзія стала одним з ключових гравців у світовій економічній системі". На парламентських дебатах 27 червня 1996 року лорд Хауелл зазначив, що Співдружність отримала величезну можливість у швидкозмінному світі, тому являє собою мережеву структуру з різними інтересами та амбіціями. Він запропонував розробити абсолютно нову стратегію з розвитку двосторонніх зв'язків Великої Британії з країнами Співдружності й виділяти більше коштів на підтримку різних організацій об'єднання. Так само лорд Хауелл позначив основні інститути, які повинні просувати інтереси Британії в Співдружності – це "Світова служба Бі-Бі-Сі", Британська Рада та дипломатичний корпус Форін-офісу [6]. У свою чергу лейборист Пітер Шор на цих же дебатах зазначив, що недостатня кількість ресурсів витрачаються Британією на Співдружність: "З 3500 службовців Форін-офісу лише 87 займаються справами Співдружності. У 1994 – 1995 рр. на роботу Секретаріату Співдружності було виділено всього 33 млн ф. ст., з них Британія внесла 10 млн ф. ст., проте дозволяє мені нагадати, що щорічно наша країна виділяє зі свого бюджету 2,500 млн ф. ст. на своє членство в Євросоюзі" [7].

Уряд лейбористів на чолі з Тоні Блером, який прийшов до влади в 1997 році, виявив інтерес до доповіді Комітету і заявив про свій намір повернути Співдружність на пріоритетні позиції британської зовнішньої політики. У лейбористському маніфесті 1997 року заявлялося: "Співдружність забезпечує Велику Британію унікальною мережею контактів, які об'єднані між собою спільною історією, мовою і системами права. Лейбористська партія налаштована знову надати переважне право Співдружності в наших міжнародних відносинах. Ми скористаємося можливістю збільшити торговельну та економічну співпрацю, а також будемо створювати союзи з нашими партнерами по Співдружності, щоб просунути реформу в ООН і почати проводити спільні дії відносно глобального навколишнього середовища" [8]. Однак, незважаючи на обіцянку "нових лейбористів", Співдружність не отримала пріоритетного становища в зовнішній політиці Британії ні при уряді Блера, ні при уряді Брауна. Професор Філіп Мерфі пояснює це початком азіатської фінансової кризи в липні 1997 року, а також, до цього слід додати вплив терористичної атаки на США 11 вересня 2001 року внаслідок якої Британія спільно з США зосередилася на боротьбі з міжнародним тероризмом [9, с.269].

Зважаючи на вказані вище події, Лондон зволів сконцентруватися на формуванні більш конструктивних відносин з ЄС, одночасно підтримуючи "особливі відносини" з США і заохочуючи контакти з найбільш вагомими акторами на міжнародній арені, наприклад, з Китаєм, Японією, Індією та Росією. Якщо звернутися до Білої книги 2006 року, де були позначені пріоритети британської зовнішньої політики на найближче десятиліття, то ми побачимо, що Співдружності в порівнянні з США і Євросоюзом приділяється незначна увага. То тут асоціації присвячено буквально одне речення: "Ми будемо продовжувати зміцнювати зв'язки з іншими членами Співдружності, тому що вона є цінним угрупованням для просування спільних цінностей та інтересів" [10, с.23]. Так само, у цьому документі було зазначено, що найбільш важливе співробітництво з іншими країнами Велика Британія буде здійснювати в рамках ЄС і спільно з США.

Крім того, у зв'язку з трагічними подіями 11 вересня 2001 року уряд Тоні Блера прийняв рішення відкрити нові дипмісії в стратегічно важливих точках, таких як Кабул, Багдад і Пхеньян, але вже в грудні 2003 року зробив ряд оголошень, що з фінансових причини закрити низку посольств та представництв високого комісара (з них 7 у державах Співдружності: Багами, Камерун, Кірібаті, Лесото, Свазіленд, Вануату і Тонга). Проте буде неправильним стверджувати, що до Співдружності, реорганізувавши свій порядок денний з 1991 року, не проявлявся інтерес при правлінні "нових лейбористів" [11].

По-перше, варто відзначити, що зберігалася зацікавленість Лондона до стимулювання економічного лібералізму в рамках асоціації. Як зазначає російський вчений О.П. Іванов: "Якщо раніше головною проблемою був комунізм, то тепер – протекціонізм..." [12, с.31]. На саміті Співдружності в Единбурзі в жовтні 1997 року Тоні Блер заявив, що Співдружність "має бути силою, яка виступає за вільну торгівлю". За підсумками цього саміту була прийнята Економічна декларація Співдружності з просування загального процвітання на додаток до Харараської декларації 1991 року. Новий документ, в якому відстоювалися принципи ринкової економіки, а також відкритість до міжнародної торгівлі та інвестицій, просигналізував про те, що організація колективно схвалила неоліберальні принципи політичної економіки. Тут варто відзначити, що, затвердивши принципи ринкової економіки, британці отримали можливість потенційного впливу на економічну політику держав-членів [13].

По-друге, уряди Тоні Блера і Гордона Брауна, використовували Співдружність як форум для запуску багатосторонньої ініціативи щодо полегшення боргового тягаря для країн з низьким рівнем доходів, намагаючись заручитися підтримкою своїх пропозицій в рамках МВФ, МБРР та інших організацій. Їх ініціативи в підсумку принесли результати. У 2005 році на саміті в Гленіглі були прийняті рекомендації про 100% зниженні боргового тягаря з низьким рівнем доходів з боку МВФ, Світового банку та Африканського банку розвитку, а також учасники погодилися подвоїти допомогу країнам, що розвиваються – 50 млрд дол. США щорічно. Діяльність щодо полегшення боргового тягаря країнам третього світу продемонструвала надзвичайно високу ефективність участі Співдружності у світовій економічній системі [14].

По-третє, “нові лейбористи” приділили особливу увагу проблемі поширення ліберальної демократії, а також прав людини в рамках Співдружності. Незважаючи на застережливі положення Харарської декларації про те, що “демократичний процес та інституціоналізація” повинні “враховувати національні обставини”, під час правління Тоні Блера питання про те, чи підходить ліберальна демократія для всіх країн-членів, не стояло. Справа в тому, що в Лондоні були переконані – якщо в окремих країнах Співдружності буде і надалі процвітати корупція, відсутнє належне управління, порушуватися права людини, то торгівля, а також взаємини країн-членів з інвесторами, донорами і такими організаціями, як Світовий Банк і МВФ не отримають належного розвитку. Однак перед політичними та вченими колами Великої Британії виникало питання: який механізм міг краще сприяти поширенню та утвердженню ліберально-демократичних принципів?

Незважаючи на те, що з 1991 р. по 2000 р. у рамках Співдружності було організовано більше 30 місій для моніторингу виборів та інших демократичних процедур, проведені численні семінари та консультації з питань розвитку демократії, контролювання корупції та іншим подібним темам [15, с.42], а також створено новий контролюючий орган – Міністерська група дій (МГД), у багатьох країнах-членах (Зімбабве, Нігерії, Сьєрра-Леоне, Пакистані, Фіджі, Соломонових островах і т.д.) відзначалися постійні та грубі порушення принципів Харарської декларації.

Як зазначає британський дослідник П.Д.Вільямс, у Великій Британії на той момент існували два конкуруючі підходи до вирішення цього питання. Перший підхід підкреслював переваги Співдружності, як неформальної організації і популярного форуму, яка допомагає поширювати ліберальні норми поведінки за допомогою діалогу і переконання, а також через роботу численних професійних, громадських і бізнес асоціацій [16, с.383]. Другий, більш жорсткий підхід, був орієнтований на те, щоб Співдружність зайняла більш активну, і, навіть, агресивну позицію у разі ігнорування країнами-членами принципів і цінностей об’єднання. Цей підхід підкреслював необхідність зміцнення інструментів Співдружності, насамперед розширення мандата МГД. Так само висувалися пропозиції щодо запровадження поста Комісара з прав людини, створення Суду Співдружності з прав людини та інших механізмів для більш дієвого контролю за порушеннями в рамках Співдружності. З яскравих представників такого підходу можна виділити британських дослідників Центру зовнішньої політики Кейт Форд і Сандер Катвала, які в 1999 році за підтримки Королівського товариства Співдружності випустили доповідь, що закликає до “відтворення” Співдружності в XXI ст. шляхом більш активної контролюючої та інтервенційної діяльності організації. Зокрема, у доповіді було запропоновано заснувати новий пост Комісара щодо належного управління, який би розслідував і вивчав порушення у країнах-членах [17].

Однак, більшість держав об’єднання не поділяли подібний “жорсткий” погляд на Співдружність, тому не хотіли її перетворення в поліцейську організацію, яка мала б право вторгтися в їх суверенну юрисдикцію. Так, на саміті Співдружності в Дурбані у 1999 році більшість країн-членів виступили проти розширення сфери повноважень МГД. Л. Мартін і Дж. Гарнет, прихильники першого “м’якого” підходу, висловили думку, що ті, хто прагне до трансформації організації з “пильного спостерігача” в “агресивного правоохоронця”, попросту не розуміють природу Співдружності і, без сумніву, своїми ініціативами доб’ються його розпаду [18].

До цього варто додати, що в промові Т. Блера 2004 року, присвяченій проблемі міжнародного тероризму, було чітко позначено його прихильне ставлення до мілітаристському способу просування демократії. Разом з тим, політика Великої Британії щодо “порушників” була неоднозначна. Так, у порівнянні з тією ж Зімбабве, Велика Британія не піддавала жорсткій критиці уряд Первеза Мушаррафа в Пакистані, який прийшов до влади нелегітимним шляхом у 1999 році. Більш того, незважаючи на призупинення членства Пакистану в Співдружності за вказаною вище причини (1999 – 2004 рр.) Лондон збільшив потік допомоги в цю країну з 12.6 млн ф. ст. за 2000 – 2001 рр. до 64 млн ф. ст. за 2003 – 2004 рр. Скоріш за все це пов’язано з тим, що Пакистан був важливим стратегічним партнером як Великої Британії, так і США в боротьбі з міжнародним тероризмом [19].

25 жовтня 2001 року глави урядів країн Співдружності виступили з заявою, в якій вони інформували про своє засудження всіх форм і проявів тероризму. Вони підтвердили свою рішучість індивідуально й колективно приймати узгоджені й рішучі заходи проти тероризму. Лідери зобов’язалися надавати один одному допомогу в реалізації резолюції Ради Безпеки Організації Об’єднаних Націй № 1373, повсюдне впровадження існуючих конвенцій про боротьбу з тероризмом, підвищення міжнародного співробітництва та активізацію зусиль щодо запобігання використанню та зловживання в секторі фінансових послуг терористами та їх організаціями [20].

Варто зазначити, що основним питанням 16-го засідання глав урядів країн-членів Співдружності у 2002 році, яке проходило в Австралії, була боротьба з міжнародним тероризмом. Усі члени зустрічі одноголосно підтвердили найрішучішим чином засудження всіх форм і проявів тероризму. Особливо після подій 11 вересня 2001 року у США глави урядів зобов’язалися працювати разом у виконанні міжнародних зобов’язань та не забезпечувати притулок для терористів.

Під гаслом боротьби з міжнародним тероризмом Велика Британія активно зміцнює свої відносини з Індією за частиною військово-технічного співробітництва. Серед прикладів такої взаємодії можна назвати спільні навчання армій і флотів, поставки озброєнь, включаючи навчальні програми щодо його використання, а також регулярні візити вищого командування і кораблів ВМС Її Величності (наприклад, візит HMS Daring, ескадреного міноносця класу 045 в Мумбаї 12 червня 2012 року). Слід також відзначити роботу вчених обох країн у спільних проектах з розвитку технологій для потреб ВПК (Військово-промисловий комплекс), яка стала можливою після підписання відповідної угоди у вересні 2011 року. Тільки у 2012 році

було ініційовано 3 таких проекти, що реалізуються зусиллями британської DSTL (Лабораторія оборонних досліджень і технологій) й індійської DRDO (Організація оборонних досліджень і розробок) [21].

Офіцери армії держави Бангладеш на регулярній основі проходять навчання в королівській військовій академії Sandhurst (Королівська військова академія в Сандгерсті), Королівському коледжі Оборони (Королівський коледж оборонних досліджень) і в рамках курсів єдиної оборони для командного і особового складу армії. Велика Британія також надає істотну підтримку в становленні подібних інститутів і в самому Бангладеш, наприклад, Національний коледж оборони Бангладеш (Bangladesh National Defence College). Бангладешський флот теж не обділений увагою, йде Активна співпраця з Королівськими ВМС, спеціалісти яких також надають технічні консультації з розвитку необхідної для військово-морського флоту інфраструктури. Більш того, частина ВМС Бангладеш – це кораблі, куплені у Великої Британії, які раніше перебували на службі Її Величності [22].

Тема військово-морської взаємодії дуже актуальна й у відносинах Великої Британії і Пакистану, які періодично проводять спільні навчання своїх флотів [23], у тому числі в рамках спільних “антипіратських” патрулів в Аденській затоці, наприклад, у 2013 році [24].

Велика програма з військової співпраці діє між Великою Британією і Брунеєм. Тісна взаємодія між армією Її Величності і Королівськими ВПС (військово-повітряні сили) Брунею (RBAF), навчання офіцерського складу, як у вищих військових навчальних закладах Великої Британії (для ВВС), так і на “місцях” (для поліції та внутрішніх військ), спеціальні “Візити” Британських експертів з безпеки, розвиток взаємодії в галузі захисту кіберпростору, а також виявлення та усунення уразливості чинного політичного ладу від загроз ззовні – як частина тільки офіційно озвученої діяльності Міністерства Оборони Великої Британії [25].

Канада, Австралія, Нова Зеландія і Велика Британія спільно зі США беруть участь у програмах в області військово-технічної взаємодії: співпраця армій в області уніфікації обладнання та навчання особового складу (ABCA), співпраця військово-повітряних та космічних сил (ASIC), співробітництво в галузі радіоелектронної розвідки (UKUS SIGINT), програма технічної співпраці військово-наукових співтовариств (TTCP), а також технологічна співпраця між військово-морськими силами (AUSCANNZUKUS).

Сполучене Королівство активно розвиває і використовує можливості країн-партнерів по Співдружності для створення на їх території цілої мережі тренувальних баз, що використовуються для навчання власних військових та спеціальних підрозділів. У цілому у Великій Британії функціонує близько двадцяти тренувальних баз різного розміру та призначення, з яких дві знаходяться у Брунеї, одна дуже велика база – у Канаді, 13 баз – у Кенії і 5 тренувальних таборів – в Белізе [26]. Велика Британія проводить навчання своїх збройних сил і поза офіційних баз: тренування особового складу Королівської Армії в Ботсвані (2012 р) [27], тренування Королівських морських піхотинців і спеціальних підрозділів в Гані (2013 г.) та інші [28].

На думку уряду Великої Британії цінність Співдружності полягає в просуванні та укоріненні демократичних цінностей і прав людини не тільки в рамках об'єднання, а й у всьому світі. Лондон вважає, що, по суті, в організації політична роль – роль “м'якої сили”. Політична складова організації виставляється урядом Британії на перший план, який вважає, що для реалізації торгового потенціалу Співдружності необхідно укоренити демократичні основи в країнах-членах. В одному зі своїх виступів лорд Хоуелл заявив, що бачить демократію і розвиток торговельно-економічних відносин як дві сторони однієї медалі: “Демократія і прозора політика дають велику інвестиційну впевненість і створюють відповідне бізнес-середовище для торгівлі і процвітання, тому Співдружність повинна максимально активізувати свої сили з метою просування демократичних цінностей та прав людини”. Лондон виступає за більш суворі стандарти і дієву систему контролю і, у зв'язку з цим, зацікавлений у проведенні інституційного реформування організації.

Підводячи підсумок необхідно зазначити, що, незважаючи на розставлені зовнішньополітичні та дипломатичні пріоритети “нових лейбористів” на користь США і ЄС, Співдружність націй, багато в чому завдяки розширенню свого порядку денного після 1991 р., продовжила відігравати важливу роль в якості інструменту вирішення окремих зовнішньополітичних завдань Великої Британії, чи то лібералізація торгівлі та інвестицій, списання зовнішнього боргу та надання допомоги вразливим державам третього світу, або ж надання тиску на “незручних” британському уряду членів Співдружності через контролюючий орган об'єднання – МГД і дорадчий орган – зустрічі глав урядів Співдружності. Незважаючи на усі вище викладені способи впливу Великої Британії на країни-члени Співдружності – для країн-членів це великі можливості для розвитку. У військовій – готуючи сильний особовий склад, підвищуючи оборонну здатність держав, в економічній – збільшуючи кількість товарообігу між країнами, ліквідування митних бар'єрів, у політичній – накопичення демократичних цінностей та втілення їх у життя у своїх державах.

Джерела та література

1. The Harare Commonwealth Declaration, 1991 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Співдружності. – Режим доступу: <http://thecommonwealth.org/sites/default/files/history-items/documents/Harare%20Commonwealth%20Declaration%201991.pdf>
2. Singapore Declaration of Commonwealth Principles, 1971 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Співдружності. – Режим доступу до документу: <http://thecommonwealth.org/sites/default/files/history-items/documents/Singapore%20Declaration.pdf>.
3. Murphy P. Monarchy and the End of Empire / Philip Murphy. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – 256 p. – ISBN 978-0-19-921423-5.
4. West K. Britain, the Commonwealth and the global economy / Katharine West / Round Table. – Vol. 332. – Issue 1. – Oct. 1994. – P. 11-28.
5. The role and future of the commonwealth [Електронний ресурс]: Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201012/cmselect/cmfaff/writev/commonwealth/com23.htm>.

6. Howell D. Support for democratic principles [Електронний ресурс] / David Howell // Global: the international briefing. – Режим доступу до статті: <http://www.global-briefing.org/2012/01/the-message-to-all-governments-is-let-there-be-stronger-support-for-upholding-democratic-principles/>.
7. HC Deb 27 June 1996 vol 280 cc479-519 [Електронний ресурс] / hansard: millbank systems. – Режим доступу до статті: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1996/jun/27/the-commonwealth>.
8. New Labour because Britain deserves better / [Електронний ресурс]: Labour manifesto of 1997. – Режим доступу до документу: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm>
9. Murphy P. Britain and the Commonwealth: Confronting the Past–Imagining the Future // Philip Murphy. – The Round Table, 100: 414. – 2011. – P. 267 – 283.
10. White Paper 2006. Active Diplomacy for a Changing World. The UK's International Priorities [Електронний ресурс]: Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272260/6762.pdf
11. Veon J. The power of the British Commonwealth over the world [Електронний ресурс] / Joan Veon // rensse.com. – Режим доступу до статті: <http://www.rensse.com/general62/britt.htm>
12. Иванов О.П. Военная сила в глобальной стратегии США / О.П. Иванов. – М.: Восток-Запад, 2009. – 198 с.
13. Edinburgh Commonwealth Economic Declaration [Електронний ресурс]: Офіційний сайт уряду Австралії. – Режим доступу до документу: <http://foreignminister.gov.au/speeches/1997/chogm27november97.html>.
14. G8 Summit 2005 [Електронний ресурс]: Global Issues: Social, Political, Economic and Environmental Issues That Affect Us All. – Режим доступу до документу: <http://www.globalissues.org/article/541/g8-summit-2005>.
15. Armstrong D. From International Community to International organization / David Armstrong // Commonwealth and Comparative Politics. – Vol. 39. – № 3. – Nov. 2001. – P. 42.
16. Williams P.D. Blair's Britain and the Commonwealth / P.D.Williams // The Round Table. – Vol. – 94. – № 380. – July 2005. – P. 381-391.
17. Ford K., Katwala S. Reinventing the Commonwealth [Електронний ресурс]: Центр зовнішньої політики Великої Британії / Kate Ford, Sunder Katwala // November 1999. – Режим доступу до документу: <http://fpc.org.uk/publications/reinven-commonwealth>.
18. What's the Commonwealth for? [Електронний ресурс]: 08.12.2003 / The Economist. – Режим доступу до статті: <http://www.economist.com/node/2280361>.
19. UK – Commonwealth trade statistics 2012 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06497#fullreport>.
20. Commonwealth Manual on Counter-Terrorism: Practice and Procedures 2001 [Електронний ресурс]: United Nations Office on Drugs and Crime. – Режим доступу до документу: https://www.unodc.org/tldb/pdf/CT_manual_commonwealth.pdf.
21. India and the UK: A stronger, wider, deeper partnership [Електронний ресурс]: 11.02.2013 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <https://www.gov.uk/government/world-location-news/india-and-the-uk-a-stronger-wider-deeper-partnership>.
22. Bangladesh-UK Defence Partnership [Електронний ресурс] / Офіційний сайт місії Бангладеш у Великій Британії. – Режим доступу до документу: <http://www.bhclondon.org.uk/DefencePartnership.html>.
23. UK warship joins Pakistan naval exercise [Електронний ресурс]: 15.03.2013 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <https://www.gov.uk/government/news/uk-warship-joins-pakistan-naval-exercise>.
24. UK and Pakistan navies in mid-ocean rendezvous [Електронний ресурс]: 4.02.2011 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-pakistan-navies-in-mid-ocean-rendezvous>.
25. Preserving security and defence relations with Brunei [Електронний ресурс]: 22.03.2013 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/priority/preserving-security-and-defence-relations-with-brunei>.
26. The Defence Training Estate [Електронний ресурс]: 12.12.2012 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <https://www.gov.uk/defence-infrastructure-organisation-and-the-defence-training-estate>.
27. Stabilisation personnel hone skills in Botswana [Електронний ресурс]: 04.01.2012 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <https://www.gov.uk/government/news/stabilisation-personnel-hone-skills-in-botswana--2>.
28. Royal Marines on exercise in Ghana [Електронний ресурс]: 10.10.2013 / Офіційний сайт уряду Великої Британії. – Режим доступу до документу: <https://www.gov.uk/government/news/royal-marines-on-exercise-in-ghana>.

Avdeenko O. O. The UK and Commonwealth evolution (1991-2013 years)

The article examines changing in the UK foreign policy priorities for the Commonwealth as a whole and Member States in particular. Much attention is paid to the analysis of Conservative and Liberal governments programs and their plans on cooperation with the Commonwealth member states. The article explores the influence of the economic development of its members on the interest of the UK Government to cooperate with them, especially in the military sphere. The article determines a role of the states association in the international arena and its impact on the international relations.

Key words: foreign policy, diplomacy, colonialism, terrorism, corruption, diplomatic missions, investments.

Авдеенко О. А. Эволюция отношений между Великобританией и Содружеством наций (1991-2013 гг.)

Рассматривается изменение приоритетов во внешней политике Великобритании в отношении Содружества наций в целом, и стран-членов в частности. Значительное внимание уделяется анализу программ консервативного и либерального правительств и их планов на сотрудничество со странами-членами Содружества. Исследуется влияние экономического развития государств-членов организации на заинтересованность правительств Великобритании в сотрудничестве с ними, в частности в военной сфере. Определяется роль ассоциации государств на международной арене и ее влияние на международные отношения.

Ключевые слова: внешняя политика, дипломатия, колониализм, терроризм, коррупция, дипломатические миссии, инвестиции.